

Trgovina z živili v Beogradu

Trgovina z živili v Beogradu taka, kakršna je danes, ne more, če jo soočimo z nalagami redne preskrbe polmilijonskega mesta, teh nalog popolnoma opravljati. Med drugim je treba iskati vzroke za to tudi v problemih trgovinskega omrežja, pomanjkljivi opremi prodajaln, premajhnih skladišnih prostorih in nezadovoljivi strokovni izobrazbi trgovinskih kadrov.

Navedli bomo nekaj podatkov o trgovini z živili. Njeno prodajno omrežje za promet s sadjem in vrtninami razpolaga s 168 prodajalnami, 41 paviljoni in 327 prodajnimi mizami. Na vsako prodajno mesto pridejo trije zaposleni delavci ali uslužbenci te stroke in 1.049 prebivalcev. Trgovinsko omrežje za promet s sadjem in vrtninami ima 43 skladišč s skupno zmogljivostjo 11.129 kvadratnih metrov. Trgovina z mesom in mesnimi izdelki razpolaga s približno 300 prodajnimi mesti, a na vsako prodajno mesto odpade približno 1.870 prebivalcev, v občini Rakovića odpade na vsako prodajno mesto približno 4.000 prebivalcev, v občini Novi Beograd pa okrog 2.300. Trgovinska podjetja te stroke uporabljajo 17 skladišč s skupno zmogljivostjo 954 kvadratnih metrov. Resna slabost je tudi razpored prodajnega omrežja na ozemlju mesta. Značilno je, da jih ima od 12 podjetij za sadje in vrtnine na debelo in drobno pet sedež na ozemlju občine Stari Grad. Na področju te občine je samo 75 prodajnih mest, čeprav je najbolj gosto naseljena (na eno prodajno mesto odpade 1.162 prebivalcev) a na področju občine Vračar je

107 prodajnih mest (na eno prodajno mesto odpade 742 prebivalcev). Dejstvo, da je na glavni magistrali Beograda Trg Dimitrija Tucovića — Kalemegdan samo ena prodajalna sadja in vrtnin, prav tako potrjuje neenakomeren razpored prodajnih mest. Oprema prodajaln je zelo slaba. Mnoge izmed njih niso oskrbljene niti z najnujnejšimi tehničnimi in higienskimi napravami. Od 194 prodajaln za promet z mesom in mesnimi izdelki imajo samo štiri hladilnike, samo ena hladilno mizo, a samo dvanajst jih ima ventilatorje. Po načrtu trgovinske zbornice bi bilo treba nabaviti 101 električni hladilnik, 110 hladilnih miz, 200 ventilatorjev, 34 strojev za rezanje mesa in suhomesnatih izdelkov (sedaj sta na razpolago samo dva). Morda noben činitelj ne ovira trgovine tako kakor pomanjkanje skladiščnega prostora. Večina poslopij, v katerih so skladišča, je v ruiniranem stanju. Po svojem namenu in v arhitektonskem pogledu ne zadovoljujejo sodobnih pogojev za shranjevanje, kar povzroča trgovini velike izgube. Za vskladiščenje ozimnih zalog (približno 1.400 vagonov) uporabljajo celo zapuščene šupe, opekarne in nedokončana poslopja.

Malo je bilo doseženega tudi glede usposabljanja strokovnih kadrov. To se posebno nanaša na tiste trgovinske stroke, ki oskrbujejo mesto s kmetijskimi pridelki. Največ zaposlenih nima nobene strokovne izobrazbe, vajencev pa skoraj ni: v zadnjih treh letih je v stroki sadje in vrtnine končalo šolo samo sedem vajencev, v mesarski stroki pa nobeden.

Gradnja lokalov in njihova razdelitev

Ob upoštevanju takega stanja je trgovinska zbornica storila številne ukrepe. Predvsem je tu vprašanje razširjenja trgovinskega omrežja. Beograjski ljudski odbor je sprejel predlog trgovinske zbornice, da se ne začne graditi nobeno poslopje v Beogradu brez poprejšnjega posvetovanja s trgovinsko, gostinsko in obrtno zbornico. V teh treh zbornicah so organizirali koordinacijsko komisijo, ki predlaga investitorjem in zavodu za urbanistiko, kako in kje naj se zgradijo lokali. Doslej je bilo podanih 160 takih predlogov. Posebno vprašanje pa je, kako zagotoviti te lokale trgovini, ki se ukvarja s preskrbo mesta in je zaradi majhnega števila prodajaln zelo zainteresirana na poslovnih prostorih. Podjetja, ki bi jim bili ti prostori potrebni, pogosto nimajo dovolj sredstev. Na licitaciji dobijo seveda prednost podjetja drugih trgovinskih strok (za prodajo tekstila, industrijskega blaga itd.) in industrijska podjetja, ki imajo večja sredstva. Trgovinska zbornica je predlagala ljudskemu odboru, kako naj se to vprašanje ugodneje reši za podjetja, ki prodajajo živila in kmetijske pridelke in te lokale nujno potrebujejo. Kaže, da bo ljudski odbor te predloge sprejel.

Nakup tehnične opreme

Predlagajo, da bi že letos kupili opremo v vrednosti 700 milijonov dinarjev. Od te vsote bi morala dati podjetja sama 30 odstotkov. Ker razpolagajo z majhnimi

sredstvi, trgovinska podjetja niso sposobna izpolniti tega pogoja. Ljudski odbor je izrazil pripravljenost, da jim pomaga iz svojih sredstev, da bi jim bilo mogoče dobiti kredite.

Večidel te vsote bodo porabili za opremo približno 200 prodajaln. Na pobudo trgovinske zbornice je bila prirejena razstava tehničnega blaga, ki bi ga bilo treba uvoziti. Tako je zainteresiranim gospodarskim organizacijam omogočeno, da se neposredno seznanijo s tipi opreme in njeno uporabo. Po izvršenem popravku je bil izdelan dokončni načrt uvoza tehničnega blaga in opreme za trgovino v letu 1957. Pri izdelavi tega programa so upoštevali, da številna podjetja (posebno tista, ki prodajajo kmetijske pridelke) ne bodo mogla plačevati potrebnih zneskov za anuitete, amortizacijo in obresti na osnovna sredstva. Zato so izdelali načrt opreme tistih trgovinskih strok, ki so glede tehnične opremljenosti najbolj zaostale. To so predvsem trgovinska podjetja in prodajalne za sadje in vrtnine, nadalje mleka in mlečnih izdelkov, mesa in mesnih izdelkov kakor tudi prodajalne za prodajo življenjskih in hišnih potrebščin. Začetek obratovanja velike hladilnice z zmogljivostjo 500 vagonov, ki bo začela delovati že prihodnje leto, zgraditev treh na debelo in tovarne za predelavo sadja in vrtnin terjajo, da prodajalne dobro opremijo. Zamislili so si, da bi ustvarili »hladilno verigo« (centralna hladilnica — hladilne komore v skladiščih podjetij — hladilni sistem v prodajalnah). Zato predlagajo nakup 45 hladilnih omar s skupno zmogljivostjo 89 tisoč litrov in opreme za 32 prodajaln s no eno hladilno mizo v dolžini 2,5 do 3 metre. Raču-

najo, da bi mogli v njih shraniti 40 tisoč kg lahko pokvarljivega sadja in vrtnin. K ustvaritvi »hladilne verige« bodo prispevali tudi dostavni vagoni in tricikli, ki so primernejši za vzpostavljanje hladilnega sistema. Skladišča podjetij za promet s sadjem in vrtninami je treba opremiti z 8 hladilnimi napravami z zmogljivostjo 16 vagonov. Z opremo 10 skladišč na novem trgu »Zvezdara« in »Kalenic« z zmogljivostjo 20 vagonov bi zagotovili večje rezerve sadja in vrtnin na samih trgih, kar bi omogočilo rednejšo preskrbo mesta.

Oprema za prodajalne mesa in mleka

Z nakupom 9 tovornjakov — hladilnikov za potrebe trgovine z mesom in mesnimi izdelki bi omogočili ustvaritev »hladilne verige« od klavnice do trgovinskega omrežja v mestu. Za podjetja te stroke določa predlog nakup 100 hladilnikov, katerih skupna zmogljivost bi znašala 221 tisoč litrov. Zaradi boljše preskrbe Beograda z mesom in suhomesnatimi izdelki predlagajo, da bi ustanovili novo podjetje, ki bi se ukvarjalo s komercialnim pitanjem prašičev. Temu podjetju bi pridružili neizkoriščene zmogljivosti nekaterih ekonomij, kmetijskih posestev in klavnice. Tako bi dobili približno 27.600 prašičev. Ker je treba beograjskim potrošnikom zagotoviti 70.000 prašičev na leto, bi s tem zelo izboljšali preskrbo s to vrsto mesa. Trgovini za prodajo mleka in mlečnih izdelkov so prav tako posvetili pozornost. Po načrtu naj bi kupili 75 ročnih vozičkov za razvažanje mleka potrošnikom. S tem se bo posebno olajšala preskrba družin z otroki, v katerih sta oba roditelja zaposlena. Poleg raznih vrst hladilnikov računajo tudi z nakupom dveh ploščatih »pasterjev« z zmogljivostjo 5.000 litrov na uro, nadalje 95 boilerjev, 47 ventilatorjev itd. »Hladilna veriga« za mleko in mlečne izdelke bo omogočala povečanje zmogljivosti pasterizacije in boljše higiensko tehnične delovne pogoje.

Zaradi uspešnejšega šolanja trgovinskega naraščaja je v načrtu trgovinske zbornice določeno med drugim tudi odprtje več vzornih prodajaln. To bi bile dejanske šolske prodajalne, v katerih bi izvajali praktični del pouka, in to pod vodstvom najboljših trgovinskih strokovnjakov.

Danes je še velika razlika med odkupnimi cenami in cenami v nadrobni prodaji. V gibanju blaga od proizvajalca do potrošnika je tudi sedaj veliko posrednikov. Zadruga je treba še bolj usposobiti za odkup in prodajo kmetijskih pridelkov. Res je, da v zadnjem času zadruga čedalje bolj sodelujejo pri odkupu, in to z uspehom.

Pričakujejo, da bo k boljši organizaciji preskrbe prispevala tudi uprava za preskrbo in rezerve pri sekretariatu za gospodarstvo beograjskega ljudskega odbora, ki je bila ustanovljena s smotrom, da bi zagotovila rezerve živil in kuriva in da bi mestnemu odboru predlagala ukrepe za rednejšo preskrbo. Uprava bo stalno nadzirala gibanje blaga na tržišču in kadar bo potrebno, bo intervenirala tudi z lastnimi rezervami.

Nepretrgani porast potrošnje zastavlja trgovini čedalje večje naloge, a če sodimo po tem, kar je bilo storjenega, kaže, da jih bo uspešno zmogla. P. D.